

Mogućnosti rada u izvannastavnoj aktivnosti

UDK: 37.018

371.322.5

Stručni članak

Primljeno: 12. 4. 2011.

Mr. Branka Fudurić¹

OŠ Dubovac

Karlovac

brankafuduric@yahoo.com

Sažetak

Izvannastavne aktivnosti omogućuju višestruku korist učenicima i učiteljima. Sudjelujući u njima učenici produbljuju znanje, zabavljaju se, afirmiraju i uče socijalnim vještinama. Razvijaju kompetencije, samopouzdanje i sigurnost u sebe, stvaraju radne navike, postaju odgovorniji i sposobniji za donošenje odluka, upoznaju druge učenike škole. Na satovima valja stvoriti i njegovati opušteno raspoloženje, poticati međusobnu suradnju, srdačnost, susretljivost, slobodan i otvoren razgovor, smijeh. Dijeljenje radosti, smijeha i zabave s drugom djecom promiče povezanost i jača osjećaj zajedništva. Izvannastavnim aktivnostima se potiče stvaralaštvo i kreativnost učenika.

U radu su prikazana iskustva recitatorske grupe učenica u Osnovnoj školi Dubovac gdje se cjelokupni rad odvija kroz razigrane aktivnosti. Slobodno, neopterećeno mišljenje i iznošenje različitih učeničkih ideja na ovim satovima rezultiralo je iznimnim razvitkom kreativnosti učenica, malih recitatorica.

¹ Branka Fudurić je diplomirana učiteljica s pojačanim programom iz prirodoslovlja, mentorica, magistre nastave i organizacije u osnovnoj školi. Objavila je nekoliko stručnih članaka u različitim časopisima.

Školske godine 2009./2010. ova je grupa napisala tekst i ilustrirala svoju prvu slikovnicu „Jesen je zakasnila“, a krajem 2010. godine osmislile su i oslikale kalendar s prigodnom pjesmicom za svaki mjesec u godini.

Ključne riječi: izvannastavne aktivnosti, recitatorska grupa, kreativnost, stvaralaštvo

Uvod

Odgojno-obrazovni proces, kao i svaka ljudska djelatnost, ostvaruje se u određenim ali i promjenjivim uvjetima. Temeljni čimbenici odgojno-obrazovne djelatnosti jesu učenici i učitelji koji u školi ostvaruju odgojno-obrazovne zadatke.

Škola se od svog postanka neprekidno mijenja i razvija. Stalne promjene u znanosti, tehnologiji, kulturi, gospodarstvu i politici zahtijevaju unosenje promjena u odgoj i obrazovanje. Nužne su promjene u obrazovnim programima kako bi se učenici u odrasloj dobi lakše nosili sa zahtjevima suvremenog društva te uspješnije rješavali probleme s kojima će se susretati u svakodnevnom životu.

U takvoj školi radi učitelj koji je suradnik, voditelj, savjetnik, prijatelj. Učitelj je promicatelj nove škole. On predstavlja trajnu civilizacijsku i pedagošku profesiju, on je u svakom vremenu i uvijek – odgajatelj.

Profil učitelja ne smije biti isključiva i uska profesionalna kompetencija (Hrvatić, Bartulović, 2007.). Njegovo područje rada ne leži isključivo u znanju, nego u razvijenim sposobnostima uočavanja, analiziranja i interpretiranja situacija i događaja u okolini.

Kvalitetno pedagoško, didaktičko-metodičko, psihološko i stručno obrazovanje omogućit će mu veću fleksibilnost, kreativnost, ali i prilagodbu u složenim i zahtjevnim odgojno-obrazovnim situacijama.

Promijenjena uloga učitelja u suvremenoj školi u središte stavlja odnos između učitelja i učenika kao i međusobni odnos učenika. Škola je mjesto zajedničkoga rada, djelovanja, poučavanja i prihvaćanja, kao i usvajanja novih i kvalitetnijih znanja, sposobnosti i umijeća.

U nastavnom procesu učitelj i učenici su međusobno povezani pripremanjem nastave, radom i vrjednovanjem valjanosti znanja koja su dobivena radom. Učitelj je u neprestanoj interakciji s učenicima. On „treba upravljati učenjem i mora biti odgovoran za pripremu sredine za učenje” (Matijević, 2006.). Odabirom različitih oblika i metoda rada nastoji nastavni proces učiniti kvalitetnijim, drukčijim, sadržajnijim i primjerenim dobi učenika s kojima radi. Učenici i učitelj zajednički stvaraju

Recitatorska grupa u Osnovnoj školi Dubovac, Karlovac

izvedbeni program i uspostavljaju međusobno povjerenje. Primjenjuju i alternativne pristupe poučavanju. U takvoj školi potiču se, razvijaju i stvaraju kreativne sposobnosti mladih za daljnji samoobrazovni i odgojni rad temeljen na povjerenju, podršci i aktivnoj suradnji učitelja i učenika.

Djeca u školi s veseljem rade sve ono što im je zanimljivo i što ih veseli. Želimo li privoljeti dijete na određenu aktivnost, prije svega moramo tu aktivnost učiniti djetetu primamljivom, interesantnom.

Kako bi pobudio učenikov interes za učenjem, odnosno za ovladavanjem novim vještinama ili znanjem, učitelj će primijeniti jedno od temeljnih načela psihologije učenja. Svako dijete je po prirodi znatiželjno, voli istraživati, pa će mu umješšan učitelj na nenametljiv način predočiti sadržaje za koje zna da će učenika zainteresirati, potaknuti u njemu želju za otkrivanjem te ga usmjeriti u poželjnom pravcu, tj. uputiti ga na savladavanje željene aktivnosti.

Suvremeni način poučavanja daje prednost ponovnom oživljavanju radosnog učenja – učenja kroz zabavu i igru. Učitelji koji češće primjenjuju različite vrste zabavnih igara u nastavi, shvatili su višestruku korist takvog načina rada s učenicima te uviđaju koliko im je povećan i zajamčen uspjeh nastave. Učenici su motiviraniji za učenje te, na njima zanimljiv i opušten način, s lakoćom usvajaju nove sadržaje.

Naime, igra je sastavni dio dječjeg života pa ju treba uključiti u nastavni proces u što većoj mjeri.

Fudurić (2007.) smatra da se kreativnost u odgoju i obrazovanju javlja kao neizbježni oblik novog pristupa u transformiranoj školi koja, nasuprot tradicionalnoj školi, traži produktivnije, kvalitetnije i dinamičnije znanje, prožeto permanentnom aktivnošću i stvaralaštvom. Kreativnim mišljenjem učenici dolaze do neobičnih rješenja različitih problema i pitanja jer „najveća otkrića u životu dolaze...iz potpuno novih odgovora” (Dryden i Vos, 2001., str. 187).

Izvannastavne aktivnosti

Učitelj je edukator – istodobno odgaja i obrazuje. U radu grupe slobodnih aktivnosti učitelj je u početku pokretač, animator i organizator, a kasnije preuzima ulogu mentora i savjetnika, voditelja grupe. Djeci je potrebna škola života i socijalizacije u maloj razrednoj zajednici, škola radosti i zadovoljstva, škola znanja i stvaralaštva, škola humanizma i tolerancije.

Radosno učenje kroz igru u školi najbolje se može primijeniti na satovima izvannastavnih aktivnosti. Nekad su se te aktivnosti nazivale slobodnim aktivnostima zato što njih polaze učenici koji su posebno zainteresirani za određeno područje djelatnosti i pristupaju im slobodnom voljom. Rad u grupama izvannastavnih aktivnosti obično se održava jednom tjedno i trajanja je jedan ili dva nastavna sata. Tako učenici, ovisno o svojim sklonostima, mogu birati polaznje jedne od grupa. U osnovnim školama najčešće egzistiraju grupe izvannastavnih aktivnosti: recitatorska, literarna, dramska, novinarska, likovna, keramička, različite sportske grupe, plesne i druge.

Mnogobrojne su koristi od sadržaja učenja i načina rada u grupama izvannastavnih aktivnosti. U njima učenici produbljuju znanje, zabavljaju se i afirmiraju. Zabavni način poučavanja učenika izuzetno se uspješno može odvijati primjenom različitih radionica, kao što su: igranje društvenih igara, gledanje filmova, čitanje i dramatizacija priča, igre riječima, pantomima, crtanje i slikanje, plesni pokreti i sl.

Izvannastavne aktivnosti dijele se prema sadržaju djelovanja na one koje su vezane uz riječ, sliku ili pokret. Tako djeca razvijaju svoje interese i usmjeravaju ih prema odabranim područjima:

- *zvuk i pokret* zastupljeni su u pjevačkom zboru, ritmici, plesnim grupama
- *scena* se odnosi na recitatorsku grupu, dramsku, dramsko-recitatorsku, lutkarsku
- u *sportskom* području rada učenici igraju nogomet, rukomet, odbojku
- uz područje rada *slika* vežu se likovna grupa, keramičari, foto grupa

- skupinu aktivnosti *riječ* čine literarna grupa, novinarska grupa, knjižničari
- *eko* područje djelovanja obuhvaća eko grupu i GLOBE²
- u *ostale* grupe spadaju geografi, biolozi, prometna grupa i dr.

Ovim je aktivnostima obuhvaćen veći broj djece.

Radom u izvannastavnim aktivnostima želi se razviti kod djece interes i ljubav prema svemu što oplemenjuje, što je lijepo i dobro, ono što „hrani dušu”. Učenici osnovne škole sudjeluju na priredbama organiziranim povodom prigodnih datuma, kao što su priredba za dobrodošlicu prvašićima na početku školske godine, program za Dan hrane, Svetog Nikolu, Božić i Novu godinu, Uskrs i završetak školske godine. Učenici u zboru pjevaju tematski prikladne pjesme, glume u predstavama kao članovi dramske grupe, recitatori nastoje što ljepše i izražajno recitirati, a plesna grupa uveseljava gledatelje svojim plesnim pokretima.

Tijekom rada grupe valja stvoriti i njegovati opušteno raspoloženje, poticati međusobnu suradnju, srdačnost, susretljivost, slobodan i otvoren razgovor, smijeh. Učitelj mora biti spreman aktivno slušati učenika, uvažavati njegove ideje, prijedloge, interese, a nakon dogovora zajednički odlučiti koji će sadržaji biti zastupljeni u radu grupe i na koji će se način, kojim metodama rada odvijati aktivnosti. Time će kod učenika probuditi ljubav prema usvajanju novih sadržaja te želju za stjecanjem potrebnih vještina.

Izvannastavne aktivnosti donose učenicima mnogobrojne koristi. Tijekom rada u njima učenici produbljuju svoja znanja na zanimljiv, veseo i zabavan način, razvijaju kreativnost, stvaralaštvo, samopouzdanje i kompetencije te se uče socijalnim vještinama. Razvijaju osjećaj sigurnosti u sebe i svoje postupke, stvaraju radne navike, postaju odgovorniji i sposobniji za donošenje odluka te lakše upoznaju druge učenike iz škole.

Recitatorska grupa učenika u OŠ *Dubovac* u Karlovcu

Čitanje je aktivnosti koja zaokuplja čovjeka tijekom čitavog života. Dijete voli kad mu roditelj čita priču prije spavanja. Na taj mu način budi interes prema pisanoj riječi. Kasnije, u školskoj dobi, učitelj nastavlja razvijati dječji interes prema knjizi.

Recitatorska grupa u svom radu u velikoj mjeri ulazi u tajne umjetnosti izražajnoga govorenja (recitiranja). Omogućava razvijanje kreativne interpretacije pjesama i proznih tekstova – razvija učenikovu maštu, misli, osjećanja, volju i karakter. Dra-

² GLOBE (Globalno učenje i opažanje za dobrobit okoliša) je znanstveno obrazovni program.

matizacija igrokaza potiče učenika na izražajno kazivanje teksta, ali i na ekspresiju doživljenih misli i emocija.

Recitatorska grupa u našoj školi već treću godinu djeluje u istom sastavu učenika kao i proteklih godina – broji šest učenika. Učenice-recitatorice su tijekom svakog sata spremne, željne i motivirane za rad kako u izražajnom čitanju tekstova, sastavljanju lijepih rečenica i stihova, tako i u ilustriranju napisanoga teksta. Djevojčice izuzetno dobro i spremno reagiraju na poticaj učiteljice koja ih riječju (interpretativnim čitanjem odabrane pjesme ili proznog teksta, pričanjem odabrane, reprezentativne priče), nekom zgodnom igrom koja je tematski vezana uz planiranu aktivnost određenog sata ili prigodnom umjetničkom slikom motivira na kreativno stvaralaštvo. Od prvoga razreda učiteljica ih je upućivala na odabir i čitanje slikovnica ilustriranih umjetničkim crtežima koje su zajednički posuđivale u školskoj knjižnici. Trud i dosljednost čitanja i analiziranja sadržaja priča u slikovnicama, kao i raščlanjivanje i razgovor o ilustracijama koje prate napisane događaje u slikovnicama se isplatio. Kako vrijeme prolazi, djevojčice pokazuju sve veću sklonost i likovno se izraziti, odnosno ilustrirati štivo koje su same sastavile i napisale. Male recitatorice su do svoje desete godine napisale mnogo maštovitih priča i prelijepih pjesmica.

Slobodno, neopterećeno mišljenje i iznošenje različitih učenčkih ideja na satovima recitatorske grupe, gdje se cjelokupni rad odvija kroz razigrane aktivnosti (igre asocijacija, igra pantomime „Pogodi što radim”, „Slovo na slovo”, „Država, grad, rijeka”), rezultiralo je iznimnim razvitkom kreativnosti učenika.

Kontekst igre u nastavi idealan je za razvoj dječje maštovitosti jer nudi ozračje oslobođeno od rizika. Igra je prirodan način djetetova učenja. Poznato je da su igra i kreativnost povezani. Igra potiče radoznalost koja vodi do otkrića i kreativnosti. Dijeljenje radosti, smijeha i zabave s drugom djecom promiče povezanost i jača osjećaj zajedništva.

Odabir prigodne poezije i proze te čitanje umjetničkih tekstova djeci izuzetno je dobar način razvijanja usmenog izražavanja, bogaćenja rječnika i osnaženje svih psihičkih funkcija djeteta. To je prvi korak u buđenju interesa i ljubavi prema knjizi. Važno je da djeca razumiju tekst što im ga čita učiteljica ili ga čitaju samostalno, a razgovor o pročitanoj daje djetetu priliku da predstavi vlastite impresije u odnosu na ono što je pročitano.

Prikaz iz prakse – izrada slikovnice

Pažljivo odabrana pjesma ili slika snažan je poticaj za pokretanje dječje mašte. Potiče dijete na izmišljanje nove, neobične i drčkije priče od one koju je upravo čulo nakon učiteljčina čitanja. Različite vrste novih, originalnih i neuobičajenih aktiv-

nosti potiču djecu na razmišljanje. Nekoliko smišljeno izrečenih pitanja pokrenut će cijelu lavinu dječjih emocija. Pritom im se djeca vesele i u njima uživaju.

Sudjelovanjem u kreiranju i osmišljavanju maštovitih priča kroz igru i na zabavan način učenici grade nove ili mijenjaju stare stavove, stvaraju pozitivne emocije i osjećaj pripadnosti. Uče se liderskim i govorničkim vještinama, kritičkom mišljenju, toleranciji i timskom radu.

Izrada vlastitih slikovnica jedna je od zabavnih aktivnosti koja pomaže djetetu da zavoli knjige, brine o njima, upozna ga što rade pisci i ilustratori.

Školske 2009./2010. godine, nakon izražajnog čitanja pjesmica i tekstova o jeseni te razgovora o pročitanome, učiteljica je pred učenice postavila problem, potpuno neočekivano pitanje: „Jedne godine jesen se poželjela poigrati s ljudima, životinjama – cijelom prirodom. Jednostavno je nestala s lica Zemlje. Nitko nije znao gdje je. Zamislite prirodu bez jeseni. Kako se može odvijati život na Zemlji bez jeseni?”

Nakon postavljenoga problematičnog pitanja, djevojčice su si olujom ideja pokušale predočiti tu mogućnost i odgovoriti na pitanje. Poslije mnogobrojnih zamisli, učenica Dorja je nadahnuto napisala kratki sastavak „Jesen je zakasnila”.

„Davno prije jesen je počinjala u kolovozu.

No, jednog dana jesen je zakasnila na Zemlju. Nije mogla naći svoje stvari: lišće, bojice, kukuruz...

Svi su nestrpljivo čekali, ali jesen nije dolazila. Kada je jesen našla svoje stvari, požurila je doći na Zemlju. Zakasnila je jedan mjesec.

Ljudi su se tako navikli i od tada svake godine jesen dolazi u rujnu.”

Dorjin sastavak svidio se ostalim učenicama pa ih je učiteljica pitanjima potaknula na razmišljanje: „Što mislite, gdje je jesen mogla izgubiti svoje bojice i kistove? Gdje ih je sve tražila? Gdje je na koncu našla svoj pribor?” Učenice su brzo prihvatile mogućnost da je jesen izgubila bojice i kistove i da je zbog toga zakasnila na Zemlju.

Učiteljica je učenicama donijela fotografije različitih mjesta na Zemlji, a poslušale su i nekoliko pjesama i kompozicija karakterističnih za određeno podneblje svijeta. Tako su učenice sa zanimanjem poslušale country glazbu Sjeverne Amerike, latino glazbu Južne Amerike, uživale su i zaplesale uz izvedbu ritma afričkih bubnjeva, prepustile se nježnoj irskoj pjesmi, a kraj je začinila prekrasna tibetanska i japanska narodna glazba³.

Učenice su samostalno odabrale mjesto na Zemlji koje će opisivati za svoju priču, područje na koje se jesen mogla uputiti u potrazi za svojim stvarima, kraj koji im

³ Tibetanska i japanska glazba mogu se pronaći i poslušati na ovim stranicama: www.eforum.hr

je na neki način postao interesantan gledajući fotografije ili slušajući glazbu. Neke djevojčice su o izabranom području čitale ili su o tom kraju Zemlje gledale reportažu na TV.

Tako je jesen tražila izgubljene bojice i kistove po cijeloj planeti Zemlji: bila je ispod morske površine, na Sjevernom polu, u pustinji, obišla je grad New York, preletjela svemirom, vratila se u Hrvatsku, pretražila jednu špilju, obišla Slavoniju, zagrebački ZOO, susrela je ježa Ježurku, slikara, koji ju je na koncu odveo u Švicarsku gdje je našla svoj nestali pribor.

Kada su sastavci bili završeni, učiteljica ih je povezala i objedinila u jednu cjelinu. Na taj je način nastala veća priča o jeseni koja je svoje kistove i bojice tražila po cijelome svijetu.

Nakon što je priča bila napisana, objedinjena i uređena, učenice su, i opet same, ilustrirale cijelu priču. Uz pomoć jedne mame, informatičarke po struci, priča je uređena onako kako bi trebala izgledati slikovnica i bila je spremna za tisak. Tiskanjem u tiskari nastala je prava pravcata knjiga-slikovnica, djelo kreativnih učenica, članica recitatorske grupe.

Prikaz iz prakse – izrada kalendara

Uspješne, marljive djevojčice željele su ostati članice recitatorske grupe i u trećem razredu, u školskoj godini 2010./2011. Na početku školske godine, u rujnu, izjasnile su se da bi sada rado načinile kalendar. Naime, o izradi kalendara razmišljale su još na kraju drugoga razreda, prošle školske godine. Kako je program rada za nastupajuću školsku godinu u rujnu uvijek zajednički dogovor između učenica i učiteljice tako je prihvaćen njihov prijedlog da se do prosinca 2010. načini kalendar za sljedeću kalendarsku godinu. Rečeno – učinjeno.

Opet je učiteljica prikupila fotografije i reprodukcije umjetničkih slika koje su prikazivale godišnja doba, a tim je zadatkom zadužila i učenice-recitatorice. One su se također potrudile i pronašle fotografije iz svoga obiteljskog albuma na kojima su jasno vidljiva pojedina godišnja doba ili su pretraživale internet kako bi vidjele ono što ih zanima. Osim toga, učiteljica je na početku svakog sata pročitala poneki ogledni primjerak umjetničkog teksta kojim bi dočarala ugođaj mjeseca koji se trebao opisivati te je tako motivirala učenice da pokušaju napisati što ljepšu pjesmicu. Na taj je način ostvaren poticaj koji je motiviranim učenicama bio potreban za rad. Čim bi koja učenica napisala svoju pjesmicu, pristupila bi njenom ilustriranju i tako bojcama svoj doživljaj prenijela na papir. Učiteljičin zadatak je tada bio tek ispraviti poneku gramatičku ili pravopisnu pogrješku. Ako neki stih u pjesmici ne bi bio na zadovoljavajućoj razini, zajednički bi se zaključilo da na tom mjestu treba napisati ljepši stih. Učenice su željele smišljati stihove koji se rimuju.

Tako su protekla tri mjeseca. Početkom prosinca rukopis i crteži za kalendar bili su završeni. Opet je angažirana mama-informatičarka da kalendar pripremi za tiskanje. Tako je i učinjeno. Na kraju prvoga polugodišta gotov kalendar je bio u školi, spreman za okačiti ga na zid.

Zaključak

Mnoga su istraživanja pokazala da je kreativnost jedno od najdragocjenijih aktivnosti nacije (Drobnjak Posavec, 2010.), no da bi ona došla do izražaja potrebno je da roditelji, škola i društvo ulože mnogo truda kako bi kreativna djeca postigla svoj puni potencijal. Kreativnost je osnovna poluga uspješnosti i napretka društva, a njezin razvitak u školskim ustanovama bitna je zadaća suvremene škole.

Za uspješan rad izvannastavne aktivnosti važna je dobra komunikacija između učenika i učitelja u ugodnom i poticajnom razrednom ozračju. Svaki učitelj razumije dječju potrebu za igrom, zabavom i istraživanjem. Zbog toga učiteljica svojim učenicama u recitatorskoj grupi omogućuje rad prožet s puno radosti, smijeha, veselja i igre. Plodonosni rad recitatorske grupe u našoj školi, koji se izuzetno dobro razvijao od samih početaka u prvom razredu osnovne škole, temelji se na kreativnosti njezinih članica, malih ali uspješnih recitatorica.

Literatura

- Drobnjak Posavec, M. (2010.). *Učenje kroz igru*. Školske novine
- Dryden, G. i Vos, J. (2001.). *Revolucija u učenju: kako promijeniti način na koji svijet uči*. Zagreb: Educa
- Fudurić, B. (2007.). *Utjecaj istraživačke nastave u prirodoslovlju na znanje i kreativnost učenika*. Magistarski rad.
- Hrvatić, N., Bartulović, M. (2007.). *Škola budućnosti: nove kompetencije učitelja*, HPKZ: Škola danas, za budućnost: znanstveno-praktični obzori
- Matijević, M. (2006.). *Ocjenjivanje u finskoj obveznoj školi*. Zagreb: Odgojne znanosti, Vol.8, br. 2, str. 469-495
- <http://www.eform.hr> (9.11.2009.)

Opportunities for work in extracurricular activities – the Reciting Group at Primary School Dubovac, Karlovac

Summary

Extracurricular activities are extremely beneficial for both pupils and their teachers. By participating in these activities pupils improve their knowledge, they also enjoy themselves, establish their reputation and develop their social skills. They develop their competences, self-confidence, work ethics, they become more responsible and capable of decision making and meet pupils from other schools. Extracurricular lessons should be conducted in a relaxed atmosphere. They should encourage interaction, friendship, kindness, free and open discussion, laughter. The act of sharing joy and laughter and having fun with other children promotes closeness and develops a sense of unity. Extracurricular activities encourage pupils' creativity.

The paper describes the experience of working with the reciting group in Primary School Dubovac. All the work has been conducted through playful activities. Free, unburdened thinking and presenting of different pupils' ideas during these classes resulted in development of exceptional creativity of these young reciters.

During the school year 2009/2010 this group of students both wrote and illustrated their first picture book "Autumn Arrived Late" and at the end of 2010 they came up with a calendar. They painted pictures and wrote appropriate poems for each month of the year.

Key words: extracurricular activities, the Reciting Group, creativity, creation